

וְכִינּוּן שְׁהָרוּחַ מְנַשְׁבֵּת בְּהֵן הָיוּ נוֹשְׂרִין פִּירוֹתֵיהֶן, שהיו אף הם של זהב, וכיון שלא ידעו מתי הגיעו לגמר גידולם, המתינו עד שהרוח תנשב ותשיר אותם (מהרש"א).

וּמִהֵן הֵיְתָה פְּרָנְסָה לְכַהֲנָה, שכיון שהם של נס, אין בהן מעילה אף לדעת הסובר (תמורה לא, ב) שיש מעילה בגדולי הקדש (אור שמח מעילה ה, ו בהגה"ה. אמנם התפארת ישראל מדות ג, פב, דוחה סברא זז). ואף שאין ליהנות ממעשה נסים, אך לעניים מותר ליהנות (ראה תענית כד, א ורש"י שם), ופרנסה זו היתה לכהנים עניים (ילקוט גרשוני ג, קעט).

עֶשֶׂר פְּעֻמִּים מְזַכֵּר כְּהֵן גְּדוֹל אֶת הַשָּׁם המפורש, אולם את שם אדנות היה מזכיר בתפילתו פעמים רבות (תוס' רא"ש, וראה תוס' ישנים).

וּכְבֵּר אָמַר הַשָּׁם וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בִּירְיָחוֹ – כבר היה מעשה פעם אחת, שהכהן גדול התוודה על פרו ביום הכיפורים, ואמר 'אנא השם חטאתי', ונשמע קולו ביריחו (רש"י לעיל כ, ב). ויש שכתב, שלא אירע כן פעם אחת בלבד, אלא הכוונה שלא אירע כך באופן קבוע, אלא על דרך נס, בזמן שהיו ישראל עושים רצונו של מקום (ריטב"א בביאור דברי רש"י כאן, וכעין זה כתב השיח יצחק לעיל שם). ויש שפירש, ש'נשמע קולו ביריחו' הכוונה לקול הכהנים והעם העומדים בעזרה, בשעה ששמעו את השם ואמרו 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' [כי אי אפשר לומר שלכל כהן גדול היה קול גדול שנשמע עד יריחו], ומה שיחסו לכהן גדול, משום שהוא ראש המדברים (תוס' יו"ט תמיד ג, ה). ויש שפירש, שקולו של הכהן גדול היה נשמע דרך נס רק ביריחו [ולא בכל המרחק שבינה לבין ירושלים], כדי שירגישו בני אדם שיש ביריחו גם כן קצת קדושה כמו בירושלים, מפני שהיא היתה תחילת כיבוש ארץ ישראל (ראב"ד תמיד ל, ב, בשם רבו).

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵף עֲלֵיָהּ אֵינָה מְעַכְבֵּת, ואם הכהן גדול קורא שם חטאת על שעיר אחד, ושם עצאזל על שעיר שני, הוקבעו בלא גורל, שאין הגרלה מעכבת אלא חיסר מצוה (רש"י, כ'לומר, לא רק שעליית הגורל מתוך קלפי אינה מעכבת, אלא ההגרלה עצמה כלל אינה מעכבת (שיח יצחק). אמנם, אף לדעה זו שההגרלה אינה מעכבת ואינה קובעת מי לה' ומי לעזאזל] אלא קריאת השם היא הקובעתם, וכל זמן שלא קרא שם, אף אם הגריל יכול להחליף ביניהם], מכל מקום ההגרלה קובעת ששני שעירים אלו יהיו אחד לה' ואחד לעזאזל, ושוב אינו יכול לשנותם לקרבן אחר (מקדש דוד קדשים כד, ג).

הַגְּרָלָה לְאוֹ עֲבוּדָה הִיא, שהרי היא כשרה בסגן לדעת רבי יהודה בשם רבי אליעזר שאמר [לעיל (ע"א)] שהכהן גדול והסגן מכניסים ידיהם לקלפי (רש"י, א, ראה מהרש"א שמחך דברי רש"י אלו). ויש שפירש, שהעלאת הגורלות אינה עבודה גמורה, והיא כעין הקדש שעד שלא הוקדש אין שם עבודה עליו, ומכל מקום כיון שהיא מעכבת, פסולה בזד (מאירי, וראה אבן האזל עבודת יום הכיפורים ג, ג, שהאר"ך בביאור דבריו).

עַד יוֹם מוֹתוֹ, דקדקה הגמ' לומר כן, כי מיתה מכפרת על כל עבירות (כמבואר בשבועות ח, ב), מלבד גזל שצריכים יורשי המת להחזיר לאחר מיתה (כמבואר בב"ק קיא, ב), אך בגזילת לחם הפנים כיון שהוא קדשי קדשים שאינו ממון הכהנים לקדש בו אשה או למוכרו, אין בו השבה כשאר ממון, ומיתה מכפרת עליו כשאר עבירות, ולכן קראוהו 'בן חמצן' רק עד יום מותו בלבד (משך חכמה במדבר טו, לא, וראה לעיל ע"א ד"ה והיו).

זָקֵן אָחֵד וְכוּ' נִכְנַס עַמִּי. ובירושלמי (ה, ב, המובא בתוס' ישנים ובתוס' מנחות קט, ב ד"ה נדמון) מובא, ששאלו את רבי אבהו, שאף אם הזקן היה מלאך אין נכנס עמו, הלא אמר הכתוב (ויקרא טז, יז) 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד ובבואו לכפר בקודש עד צאתו', ובכלל זה גם המלאכים הקרויים אדם, כמאמר הכתוב (יחזקאל א, י) 'ודמות פניהם פני אדם וגו' [ואין הכוונה שמלאכים מוזהרים על איסורים, אלא איסור הוא על הכהן גדול לעשות עבודתו בקודש הקדשים אם יש בה אדם או מלאך (הגר"י פערלא על ספר המצוות לרס"ג ב ריח, ג)], והשיב רבי אבהו, שהזקן שנכנס ויצא עמו לא היה מלאך, אלא הקב"ה (וראה מדרש רבה ויקרא כא, יא, שם מוסיף רבי אבהו, ש'וכל אדם לא יהיה באהל מועד' כולל אף את הכהן גדול עצמו, אלא שבשעה זו אינו בבחינת 'אדם').

חָלָה שְׁבַעָה יָמִים, והשמייעונו בזאת שמת 'מיתה של חיבה', וכפי ששינונו במסכת שמוחות (ט, ט) שהחולה שבעה ימים ומת, זו היא 'מיתה של חיבה' (מצוד דבש [ל"ד צימרינג]).

וְנִמְנְעוּ אַחֲרָיו הַכְּהֻנִּים מְלִבְרָךְ בָּשָׂם, מפני שלא היו ראויים לכך (רש"י, י). ויש שפירש, כדי שלא ילמד אותו אדם שאינו חשוב ואינו הגון (רמב"ם נשיאת כפים יד, י).

ומה שאמרו בסוטה (לה, א) שברכת כהנים במקדש היא בשם המפורש, אינה חובה אלא רשות (תוס' ר"ד, בתי ראשון). ועוד יש לפרש, שעד מותו היו מברכים בשם בן ארבעים ושנים אותיות, ולאחר מותו בירכו בשם בן ארבע אותיות (תוס' ר"ד, בתי שני). ויש סוברים, שכיון שהזכרת השם המפורש במקדש נדרשת מהכתוב (שמות כ, כא) 'בכל מקום אשר אזכיר את שמי וגו'', ש'בכל מקום שאני נגלה, שם תהא מזכיר את שמי', ואילו משמת שמעון הצדיק לא זכו לגילוי שכינה, שוב לא היה עליהם להזכיר את השם המפורש (תוס' סוטה שם ד"ה הרי), אבל הכהן הגדול ביום הכיפורים הזכיר את השם המפורש גם לאחר מיתתו של שמעון הצדיק, משום שביום זה היה לעולם גילוי שכינה (רש"י סוטה לה, א בתי ראשון).

יִדְעַ עַנִּי בָּךְ שְׁסוּפָה עֲתִיד לִיחַרְב, שאני וכיוצא בי שכבר יודעים שסופך ליחרב, אין לנו צורך בהתנאה זו של פתיחת הדלתות, ואילו המון העם, לא יתפעלו מכך (בניהו).

נָטַע בּוֹ פֶלַם מִיְמֵי מִגְדָּיִם שֶׁל זָהָב, ולא עשאו של עץ ממש, משום שנאמר (דברים טז, כא) 'לא תטע לך אשירה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך וגו'' (שפת אמת לעיל כא, ב, אך ראה בן יהוידע שם שמפרש שהיה של עץ, אלא שהיה כמראה הזהב).